

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor	Correspondențele se adresează redacției „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficioase, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	ADMINISTRAȚIA
” România și străinătate pe an 14 franci	de cuvinte 6 cor, până la 200 de cuvinte 8 cor.	Librăriei și Tipograției diec. în Caransebeș
” ” ” ” pe 1/2 an 5 ”	de aci în sus 10 coroane	
” ” ” ” pe 1/4 an 7 ”		

Congresul național bisericesc

(Fine)

Ședința VII.

(ținută la 20 Octombrie st. n. după amiază).

Urmează referada comisiei organizatoare în cestiunea înființării episcopilor noi.

După un esposeu detaliat asupra demersurilor făcute până acum în această chestiune, în firul cărui esposeu referentul dă cetire și proiectului elaborat în cauză de secretariul consistoriului metropolitan și raportului consistoriului metropolitan nr. 373, ambe în cestiunea episcopilor, referentul *P. Cosma* face în numele comisiei organizatoare, următoarea propunere:

„Congresul constată, că consistoriul metropolitan nu a îndeplinit întru toate concludul congresual nr. 64 din 1900. Se îndrumă deci de nou, ca în proxima ședință plenară să iee măsurile necesare pentru procurarea datelor esacte, pe baza cărora să-și poată elabora proiectul ce i-se cere; iar însuș proiectul să-l înainteze la proximal congres astfel pregătit, în cât congresul să-l poată pertracta în merit“.

Propunerea aceasta după lungi desbateri se primese cu un aditament făcut de Preasântitul de la Arad.

Tot comisiunea organizatoare, prin referentul *A. Hamsea* referază asupra raportului nr. 411 al consistoriului metropolitan, prin care fusese prezentat congresului studiul istoric „Metropolia Românilor din Ungaria și Transilvania” scris de Precuvioșia Sa arhimandritul *Dr. Ilarion Pușcariu*, făcând următoarea propunere:

„Raportul consistoriului metropolitan se ia la cunoștință și congresul apreciind valoarea literară a opului „Metropolia Românilor ortodoxi din Ungaria și Transilvania”, lucrat de arhimandritul *Dr. Ilarion Pușcariu*, exprimă autorului recunoștință; iar cu privire la memoriul menit a înfățișa viața și activitatea dezvoltată la metropolie și în singuratecele diecese în cei 25 ani ai vieții constituționale bisericesci, cum și rezultatele obținute în acest interval, consistoriul me-

tropolitan se însărcinează a lua dispozițiunile de lipsă, ca elaborarea memoriului contemplant să se efectuească în cel mai scurt timp, iar rezultatul să-l subștearnă proximalului congres ordinar pe lângă raport special“.

Propunerea se primese fără discuție.

Ședința VIII.

(ținută la 21 Octombrie n.)

Presidiul presintă declarația sinodului episcopesc în cauza acuzelor întrate contra lui *Vasile Mangra*, vicariu la Oradea-mare, ca îndeplinire a concludului congresual din ședința VI., carea e de următorul cuprins:

„La dorința Măritului congres, cercetând noi arhieriei arătările întrate la metropolie contra presidentului consistoriului nostru dela Oradea-mare a vicariului episcopesc *Vasile Mangra*, am constatat că la forul bisericesc nu s'a inițiat nici o procedură și că nu există nici o sentință, și așa am aflat cu cale, ca arătările amintite să se transpună episcopului concert spre ulterioară competență procedere.

Sibiu, 7/20 Octombrie 1903“.

Urmează referada comisiei organizatoare (referent *P. Cosma*) în cestiunea incapacității de officii a vicariului de la Oradea, *Vasile Mangra*, care e tot-odată și asesor ordinar în senatul bisericesc al consistoriului din Arad, — cestiune sulevată prin interpelația deputatului *P. Rotariu* în ședința a cincea, și relegată de Esc. Sa la competența congresului.

După o introducele vastă și instructivă, în care arată modul cum a fost compus „Statutul organic” și cum, în lipsa timpului au rămas neprecisate unele cestiuni, cum e și cea a vicariului de la Oradea mare, face următoarea propunere:

„Consistoriul din Oradea-mare fiind coordinat consistoriului din Arad, nici membrii, nici presidentul vicariu al aceluia nu pot fi în acelaș timp și membrii ai consistoriului din Arad, nici vicariul episcopului instituit pentru acel consistoriu nu poate fi în acelaș timp membru al consistoriului din Oradea“.

După lungi discuții propunerea se primese.

Sedința ultimă.

A urmat referada comisiunii aleasă pentru cenzurarea rațiociniului *Fundațiunii Gozdan* pe anul 1902.

Pe baza actelor, referada arată, că Representanța fundațiunii a ținut în acel an 10 sedințe iar comitetul a ținut 11 sedințe, în cari au fost rezolvate 949 acte și au fost îndeplinite hotărârile Representanței. Agențele principale au fost: votarea stipendiilor și edificarea caselor noi în Budapesta.

Stipendii s'au distribuit în 1902 în sumă de 58,361 cor. 91 fileri între 155 stipendiști, fiind computeate în suma aceasta și taxele rigorosanților. După studii: stipendiile au fost date pentru: jurisprudență, medicină, filosofie, tehnică, silvicultură, montanistică, agronomie, comerț, miliție (cadedi) și gimnasiu.

În legătură cu acestea referada scoate la iveală, că reprezentanța a luat și în acel an hotărâre, ca stipendiștii fundațiunii, în tot locul unde se află la studiu, să fie supravegheați prin persoane de încredere în ceea ce privește studiul și purtările și deosebi, să fie îndemnați „la studiu, la purtare bună, la cercetarea bisericeii și la învățarea limbii române”.

Privitoriu la edificarea caselor, referada constată următoarele:

În cât pentru zidirea de nou a caselor nr. 13 din strada Kiraly și nr. 16 din strada Dob, comunicăm că, aceste două case s'au edificat de nou și în curtea dintre ele s'au mai ridicat 5 case în formă de bazar. Prin aceasta zidire nu numai că s'au rezidit din fundament cele 2 case vechi, nr. 13 și 16, dar s'a valorat întreaga curte, cari mai înainte nu producea nimic, așa după combinația făcută de reprezentanță, casele cele noue, proiectate a se zidi cu 1,220.000 de coroane, se vor renta cu 5—6% venit curat, pe când cele vechi se rentau numai cu 3%.

E de însemnat și aceea, că nici în decursul timpului de zidire casele n'au ramas neproductive, fiind că zidirea s'a făcut pe rând, una după alta.

Finansarea speselor de zidire s'a făcut așa, că s'a luat în vedere a se împrumuta în cont curent cu 5 $\frac{1}{2}$ % peste tot 1,000.000 de coroane, ridicat după trebuință și pe lombard făcut cu hârtiile de valoare ale fundațiunii, și cu drept de replătire după plac. Cu toate acestea planul de replătire e proiectat numai pe zece ani.

Averea fundațiunii, la finea anului 1902 era următoarea:

I. Activ:

a) realități	Cor. 1,197.692.53
(în care se cuprinde și suma de 400.362 cor. 39 fil. investită în casele noi până la finea anului 1902)	
b) efecte	„ 3,104.445.—
c) mobiliar	„ 910.70
d) pretensiuni licuide	„ 22.962.40
Suma totală	Cor. 4,326.010.63

II. Pasive:

a) capitalul venitor pe cari fundațiunea le solvesce văduvei fundatorului	Cor. 141.674.—
b) împrumutul contras din fondurile arhidiecesei	„ 480.690.—

Suma totală Cor. 622.395.—

Comparând activele cu pasivele, rezultă avere activă curată: Cor. 3,703.645.40.

Asemănată această sumă cu averea activă curată de la finea anului 1901, rezultă un sporiu de 181,136 cor., 61 fileri.

Iar' adaugând la suma activelor valoarea obiectelor ce nu aduc venit (mausoleul fundatorului, mobilierul, assale, mape și planuri, etc.) și capitalul rentei viagere a văduvei fundatorului, rezultă drept avere activă curată la finea anului 1802 suma de 3,845.320 cor. și 40 fileri.

În fine arătând, că ideea de a ridica în Budapesta un internat pentru tinerimea română de la școlile de acolo nu a putut fi realizată, din cauze nedependente de reprezentanță, — face următoarea propunerea:

a) Raportul se aprobă și se aclude la procesul verbal.

b) Representanței și comitetului fundațiunii se exprimă mulțumită pentru părinteasca îngrijire și pentru acuratețea cu care s'a ocupat de afacerile fundațiunii; totodată, luându-se act de absolutoriul dat numitelor organe pe anii 1900 și 1901 prin consistoriul metropolitan (în temeiul concludusului Congresual nr. 249 din 1878), congresul constatând deplina corectitate a rațiociniului pe 1902 și de absolutoriul pentru gestiunea din acel an.

Se primesce.

La ordinea zilei urmează raportul comisiunii financiare, care prin raportul *Traian Barzu* referă despre rețiciunile fondurilor metropolitane pe anii 1900—1902. La aceste fonduri se constată o creștere de 33030 cor. 13 fil.

La propunerea comisiunii rațiociniile se aprobă și se votează consistoriului absolutoriu.

Se votează apoi *bugetul* consistoriului metropolitan pe anii 1904—1906.

Referă apoi *Vasile Goldiș* în numele comisiunii școlare, primindu-se fără discuțiune toate propunerile comisiunii, ne mai având dñii deputați paciența să discute asupra lor. S'au luat la cunoștință rapoartele consistoarelor eparhiale despre mersul învățământului în școlile noastre, cu adausul, ca pe viitoriu consistoarele eparhiale, din trei în trei ani să facă rapoarte separate despre starea mersului didactic al învățământului în parohiile lor în ce privește progresul, intensivitatea și eventualele scăderi ce se opun progresului, relevând cu deosebire acele momente, cari sunt de natură a provoca v'ro dispozițiune din partea congresului, iar consistoriul metropolitan resumând

Într'un raport special aceste momente, să facă congresului proiect de rezoluțiune cu privire la momentele de sub întrebare.

S'au luat la cunoscință rapoartele consistoarelor eparhiale despre rezultatele obținute în aplicarea modalităților referitoare la inspecțiunea didactică a școlilor.

S'au decis a se pune provisor în aplicare cu începerea an. scol. 1904/5 planul de învățământ elaborat ca proiect de ancheta bărbatilor de specialitate emșiși de consistoarele eparhiale, cum și planul pentru institutele pedagogice elaborat tot de ancheta, care a fost revăzut și de Preasântitul Sinod episcopesc, și din punct de vedere bisericesc a fost aflat, neexceptionabil.

S'au luat la cunoscință rapoartele consistoarelor eparhiale despre modalitățile catechisării elevilor noștri la institutele de învățământ străne și se invită consistoriul metropolitan ca pe baza normativului publicat în acest obiect de consistoriul arhidieceșan (constatat fiind, că proiectul prezentat de comisia școlară în această cestiune în congresul din 1900 a fost o simplă copil după acest normativ) ascultând și opinia consistoarelor eparhiale, să presinte la proximus congres un proiect de normativ general pentru catechisarea elevilor de la școlile străne din Metropole.

După votarea bugetului congresual se aleg prin aclamațiune membrii în delegațiunea congresuală pentru cauzele pendente întră metropolia română și cea sârbească. Presidentul delegațiunii este I. P. S. S. Metropolitanul Ioan Mețianu, iar vice-president P. S. S. episcopul Aradului Ioan Papp. Ca membri se proclamă (trei din diecesa Aradului, iar trei din diecesa Caransebeșului) următorii deputați: F. Musta, A. Hamsea, Dr. Iosif Gall, Zeno Mocsonyi, Ilie Trăilă și Petru Truța.

La ordinea zilei urmează alegerea unui asesor ordinar din diecesa Aradului în senatul bisericesc, a unui asesor ordinar miren din diecesa Caransebeșului în senatul școlar, și a asesorilor suplenti 4 în senatul bisericesc, 1 în senatul școlar și 1 în senatul epitropesc.

Prezenți 71 votanți. În comisia de scrutiniu se aleg dnii: Filaret Musta, P. Cosma și M. Velici.

Resultatul votării a fost: pentru postul de asesor ordinar în senatul bisericesc a întrunit V. Mangra 38 voturi, iar V. Beleş 31. În senatul școlar asesor ordinar: I. Budințian 67 voturi: Suplenți, în senatul bisericesc: Dr. I. Badescu 63, N. Roxin 43, R. Ciorogar 41, A. Ghidiu 38, Dr. M. Cristea 26, Dr. T. Puticiu 13, V. Voina 22, Dr. I. Trailescu 5 voturi. În senatul școlar: Ilie Trăilă 45, Dr. L. Leményi 24; în senatul epitropesc: M. Velici 43, M. Cirlea 24 voturi.

Presidentul declară aleși pe cei cu majoritate de voturi rezervându-și dreptul, că asupra alegerilor din senatul bisericesc se va pronunța altă-dată.

Escelența Sa constatând că toate obiectele avisate la această sesiune congresală s'au rezolvit, mulțamesce mai întâiu lui Dumnezeu, apoi d-lor deputați pentru interesul arătat față de cauzele congresului, și implo-

rându-le darul și binecuvântarea lui Dumnezeu declară sesiunea ordinară actuală a congresului închisă.

Luând cuvântul Ilustritatea Sa dl. Ioan cav. de Pușcariu, în numele congresului mulțamesce Escelenței Sale pentru tactul și înțelepciunea cu care a condus congresul, dorindu-i de la Dumnezeu încă mulți ani, ca să poată conduce biserica noastră drept-gredincioasă.

După „Tel. Rom.”

Dispute cu Nazarenii

IV. Despre botez

(Fine)

Ori-cât de învederat rezultă aceasta din epistola lui Ciprian, totuș contrarii botezului pruncilor caută și aici a slăbi puterea acestei noaue mărturii (dovezi) prin întortocheri artificiale. Ei zic adevă, că botezul pruncilor a aflat primire numai în biserica africană, carea a fost căzut în stricăciunea învățaturii și a năravurilor¹⁾, ca și când Irineu, Ipolit, Origene mărturii de mai înainte pentru botezul pruncilor, încă s'ar fi ținut de biserica din Cartaginea. Apoi chiar și în biserica această, continuă ei, botezul pruncilor s'a putut ivi numai cu puțin timp mai înainte, căci de ar fi fost el act de mai mult timp, sinodul n'ar fi avut trebuință să delibereze (să se sfătuiască) asupra ei. Așa este, dacă întrebarea ar fi fost aceea: dacă se pot boteza pruncii nevrstnici, ori numai oameni mari? Dar n'a fost aceasta întrebarea. Din contra tot însul era împăcat cu aceea, că pruncii au să se boteze și adevă după Fidus în a 8-a zi iar după ceialalți nemijlocit după nascere. Altcum Tertulian, care trăise în aceeaș Cartagine cu 50 de ani mai înainte mărturisesce, cum am zis mai înainte, cumcă botezul pruncilor pe timpul său era acolo obicei respândit. Deci cum putea el să se fie ivit acolo numai cu puțin mai înainte. Vezi, cum un prejudiț de părtinire preocupă mintea și memoria lor!

Cumcă botezul pruncilor a fost deja lătit atunci și afară de biserica Cartaginei, în țeri și provincii depărtate, vreau să-ți dovedesc acum și cu alte mărturii. Una din acele până acum nebăgată în samă, ni-o dă Mani întemeietoriul sectei maniheilor, care fu omorât în Persia pe la anul 227. Mestecând creștinismul cu păgânismul vechilor Perși, Mani privia tot ce este corporal de necurat, de un lucru al spiritului rău și astfel lăpăda și botezul cu apă, dar se provoca la obiceiul de a boteza pe prunci, care obicei domnia la creștinii din Persia spre a arăta acestora, cumcă ei singuri presupun stricăciunea naturii omenesci, ce o învață el. El zice: „Eu întreb: pentru-ce primesce unu curățirea prin apă înainte d'a face ceva rău, deoarece el pentru sine n'a făcut nici un rău? Dacă însă n'a făcut nimic rău și totuș trebuie să se curețe atunci ei

¹⁾ Köbner pag. 103.

²⁾ Pozzy: Le baptême des enfants pag. 15—20.

arată prin aceea, că se pogoară din o origine (viță) stricată¹⁾. Așa dar și în Persia era pe atunci botezul pruncilor un obicei general (deobște) la creștini.

Tot din veacul III-lea se trag, după judecata mai multor învățați, și *constituțiile apostolice*, cel puțin cele 7 cărți dintăiu ale lor. Aci, se zice în text grecesc: „*Botezați și pe copilașii voștrii nevrstnici (nepia) și-i cresceți în disciplina și frica Domnului, căci el zice: lăsați pe prunci să vină la mine și nu-i oprii*”²⁾. Contra amănării botezului, care dela Tertulian încoace se părea unora raționabilă, firesce din motive false, tot aci se zice așa: „*Cine zice: eu vreau să mă botez, când sunt aproape de sfârșit, ca să nu mai păcătoiesc și prin aceea să întinez botezul, acela n'are cunoștința lui Dumnezeu și uită, ce lipsește naturei sale*”³⁾.

Vezi, prietino, că după toate mărturiile, ce ți-le adusei până aci, trebuie, să cadă afirmațiunea atât de cutezată a baptiștilor, cumcă botezul pruncilor s'a ivit abia la sfârșitul veacului al III-lea și anume în biserica coruptă a Cartaginei din Africa. Căci Persia și Spania Galia și Italia, Grecia și Egiptul doar nu se cuprind toate în provincia bisericească a Cartaginei, ci geografia le arată ca țeri separate și îndepărtate unele de altele.

Să mergem acum în paș mai departe și adevă în a doaua jumătate a veacului al 4-lea. Pe acest timp aflăm, că procedura botezului pruncilor, cel puțin la scaunele patriarh'ale cum este Constantinopol, Roma s. a., precum și la unele metropolitane însemnate, se deosebia de procedura de astăzi. Pentru d'a rădica poate festivitatea actului botezării, aflăm introdus pe acest timp la numitele centre ierarhice — obiceiul d'a împărtăși botezul mai ales la sărbători mari, cum sunt: Pascile și Rusalile, când se aduceau la biserică o mulțime mare de prunci și li-se împărtășa botezul între multe ceremonii festive. Cu toate acestea Episcopul Romei, Siricius, porunci în epistola sa către Himerius: „ca pruncilor, cari încă nu sciu vorbi, să le sară în ajutoriu cu s. botez cât mai în grabă, fără a aștepta sărbătoarea Pascilor.” De acest obicei amintesc și Ambrosiu, episcopul Mediolanului (Milano) în scrierea sa despre misteriu paschei (cap. V), unde el într'un chip pictoresc asemăna strigătul de bucurie al sugătorilor nou botezați din biserică cu sberatul melușeilor. „*Nimenea, zice el în alt loc, nu se suie în ceriu fără numai prin taina botezului... Căci de nu se va nasce cineva de nou din apă și din duh, nu poate să intre în împărăția lui Dumnezeu. Dela aceasta nu excepționează (scutesce) pe nimenea, nici chiar pe copilaș (infantem)*.”⁴⁾

Mai hotărît și mai de multeori atestază pentru botezul pruncilor, marele său învățacel Augustin. Acesta zice: „*Obiceiul maicei biserici, după care pruncii au a se boteza, nu trebuie desprețuit, nici socotit de prisos;*

el n'ar merita nici cea mai mică băgare de samă, dacă n'ar fi o tradițiune apostolească”¹⁾. Despre cei-ce neagă păcatul ereditar (original) el așa zice: „*Deoarece ei recunosc singuri, că copilașii au să se boleze, cari totuș nu pot veni contra imputerucirii, date bisericii univesale fără îndoială de către Domnul și apostoli, așa trebuie să recunoască ei asemenea, că pruncii au trebuință de darurile grației mijlocitorului*”²⁾. Iată dar, că chiar cei-ce neagă păcatul ereditar (strămoșesc), nu cutează a trage la îndoială legalitatea și obligativitatea botezului pruncilor, care vorbea chiar contra lor. Chiar unul din ei zice: „*Noi mărturisim, că pruncii nevrstnici trebuie să se boteze după regula bisericii univesale și după zisa evangelică*”³⁾. Altul zice și mai apriat așa: „*Noi mărturisim, că botezul este atât de trebuincios tuturor oamenilor de orice vîrstă, în cât noi anatemizăm pentru vecie pe acela, care neagă folosul harului din botez și pentru prunci*”⁴⁾.

Nu sunt acestea oare mărturii neresturnabile despre aceea, cât de înrădăcinat a fost atunci în biserică botezarea copiilor? La întrebarea, că pentru-ce se botează pruncii sugători (infantili), răspunde Ieronim — continuatorul mai bătrân al s. Augustin: „*Copilașul se curăță prin botez de păcatul lui Adam*”⁵⁾. Și marele Crisostom în predica sa despre Adam și Eva mărturisește așa: „*Pentru aceea și biserica univesală, lăpătată preste tot afirmă, că copilașii au să se boteze pentru păcatul ereditar. Nu priviți nepăsători la aceea, ce s. biserica în chip uniform face în toată lumea referitoriu la aceia, oari au să se boteze, fie copii ori juni*.”

Aici un baptist, mai priceput în Istoria bisericească, ar putea întreba: pentru-ce s. Augustin însuș s'a botezat abia în al 33-lea an al vieții sale, precum și s. Grigorie din Nazians și s. Ioan Crisostom (Gura de aur) abia în vîrstă coaptă, măcar că mamele lor — Monica, Noua și Antusa — fură creștine foarte evlavioase? Ce a putut fi cauza amănării botezului lor? Răspunsul ni-l dă istoria așa: În veacul al 4-lea, după ce Constantin, întâiul împărat creștin dede creștinismului exercițiu liber și astfel biserica creștină ajunsese a fi biserică dominantă în stat, — potestatea lumescă începu a se amesteca în biserică și prin acest amestec se furișă în biserică un spirit profan (dub lumesc), care provocă tot felul de închipuiri superstitioase nebune, care cași buruienile stricăcioase se întinseră succesive din ce în ce tot mai mult în biserică — chiar și despre botez. Cea mai rea din acestea, carea — așa se crede — a îndemnat și pe împăratul Constantin a amâna botezul său până la moarte, era părerea: că prin botez se spală deodată toate păcatele din întreaga viață și așa chiar și omul încărunțit în păcate poate să treacă în sfârșit deplin curățit la vecinicie, dacă se botează ca muribund (pe patul de moarte). Alții credeau, ca

¹⁾ Epistola lui Mani către virg. Menoch. vezi Neander-Kirchengeschichte T. I pag. 561 (1826).

²⁾ C. VI. c. 5. § 4.

³⁾ C. VI. c. 15. § 3.

⁴⁾ De patriarh. Abrah. C. II. c. 11.

¹⁾ De 1 Mos. C. X c. 23.

²⁾ Botez. copilașilor C. I. c. 39.

³⁾ Simbol de Cōlestius vezi Augustin de păcat orig. c. V.

⁴⁾ Iulian v. scrierea lui Augustin (neterminată) contra lui Iulian.

⁵⁾ Contra Pelag. C. III.

Tertulian, că pentru păcate de moarte după botez nu se mai dă iertare. Alții iar — cu păreri mai bune — aveau față de sântenia tainei botezului un respect, o răcoare așa de mare, încât nu cutezau să se apropie de aceasta taină mai'nainte de ce s'a făcut vrednic de ea prin o treaptă mai înaltă de evlavie; și de aceea nu țineau nici pe copilașii lor de vrednici a fi botezați. Aceasta a fost fără îndoială cauza, pentru carea acele mame evlavioase, dar fricoase, a acelor trei învățatori mari ai bisericeii, au amânat atât de lung botezul fiilor lor.

Ascultă acum însă, cum se plâng acești bărbați însuș pentru amânarea botezului lor și anume: cum mai întâiu lui Augustin îi pare rău pentru întârzierea botezării sale. Căci în confesiunile sale — C. I, c 11 — așa scrie; „*Aș vrea să știu, Dumnezeu meu, pentru-ce mi-s'a oprit botezul, când eram copil; fost-a spre binele meu, ca să mi-se sloboază frîul păcatelor? Dar noi auzim chiar astăzi de multeori zicându-se despre copilul acesta și acela: „las să facă ce vrea, căci el încă nu este botezat”, și cu toate acestea în privința sănătății trupesci noi nu zicem: „las să se rănească în contin, căci el nu e vindecat!” Cu cât mai bine mi-ar fi fost, dacă aș fi fost vindecat de timpuriu s’.* a. m. d. — Așa vorbește și Grigorie din Nazians către o mamă fricoasă (vorbita a 40-a): „*Nu lăsa, ca răul, să cuprindă loc în copilul tău; el să se vindece din fașă, să se închine Duhului sânt. Tu te temi să dai copilului sigiliul dumnezeesc pentru slăbiciunea naturii? Ce mamă cu inimă mică și puțin credincioasă ești tu! Ana promise a închina lui Dumnezeu pe Samuilul ei înainte d'a se nasce acesta; și îndată-ce se născu, ea îl și închină și îl educă (crescu) în vestminte preoțesci. În loc să se teamă de slăbiciunea omenească, se încrede în puterea lui Dumnezeu.*” Tot asemenea se exprimă și Ioan Crisostom zicând: „*Dacă copilul s'a născut, urmează esemplul Anei, ea aduse îndată copilul ei în biserică. Care dintre voi n'ar voi, ca fiul ei să fie odinioara mai bine un Samuil decât de o mie de ori domnul împărăției romane întregi!*”¹⁾ Acelaș predicator se plânge: „*Că cei mai mulți lasă acum pe servii, femeile și copiii lor nebotezați!*”²⁾ Înseamnă-ți bine aceea, ce zice: „*acum*”; el se plânge despre aceasta ca despre un obicei rău incuibat de curând.

Cu toate acestea obiceiul acestea reu se perdă cu încetul în veacul al V-lea și așa botezul pruncilor câștigă iarăș predominarea preste tot. De sine se înțelege însă, că și pe cât timp a ținut acel obicei reu d'a amâna botezul, se botezau și pruncii de tot mici, dacă erau bolnavi. Despre aceasta dovedesc însă și epitafiile antice creștinesci, care s'au aflat mai cu samă în Italia. În Roma în suterana lui Aringhis C. II, c. 20 și C. III, c. 33 se poate coti o serie de epitafii, din veacul al IV-lea și din cele nemijlocit următoare, la copii, cari au reposat ca neofii (nou botezați) în ântâiul pătrar, ori în ântâia jumătate ori în ântâiul an al vieții lor.

Acum cuget, prietene, că mărturiile aduse până acum din Istoria bisericească și ropective din scrierile celor dintâiu învățatori ai bisericeii, cari au trait nemijlocit după apostoli și după aceea până în veacul al IV-lea au dovedit de ajuns, cumcă obiceiul d'a boteza pe prunci nevîrstnici, și-a luat începutul dela apostoli. Istoria nu ne arată nicăiri urme de o introducere mai târzie a acestul obicei. O îndegetare despre existența lui ni-o dă, cum vîzurăm, încă Irineu. Mărturii pentru originea lui apostolească ni-o dă Origine, Augustin, cum auzirăm, fără a'i contrazice nici chiar cei-ce neagă păcatul strămoșesc, nici cei-ce apără botezul târziu. Recunoascerea generală a botezului pruncilor ca a unui botez valid și adevărat aflăm în întreaga creștinătate antică. Cum se poate afla totuș în fața tuturor acestora, că el ar fi contrariu ordinei apostolesci, ivindu-se în timpul decadinței bisericeii? Nu, el a intrat în creștinătate și a devenit tot mai general sub conducerea duhului sânt, în consonanță cu principiile apostolilor, ca un așezămînt, voit și binecuvîntat de Dumnezeu.

După-ce eu privesc convorbirea noastră despre botezul pruncilor de sfîrșită, te întreb, prietene, că după atâtea dovezi și espicări mai crezi totuș, că botezul pruncilor nevîrstnici este contrariu s. Scripturi și deci nevalid?

Nazarcamul: Ba nu, aceasta n'o mai pot crede. Îți mărturicesc cu inimă curată, domnule paroh, cumcă pentru mine botezul pruncilor nevîrstnici a devenit iarăș întemeiat pe s. Scriptură și deci iarăș valid și adevărat, ceea ce am să mulțămesc numai dovezilor și espicărilor d-tale. Aș fi voit însă să știu acum, de unde provine în biserică decadința morală și religioasă, ce se află azi? Căci nazarenii aruncă vina pentru aceea în cărca botezatului pruncilor, cari fără scirea și invoirea lor se primesc așa ușuratic în numărul învățăceilor lui Cristos, adevă a membrilor bisericeii prin botez. Dar asupra acestei întrebări îmi vei da desluciri altă dată, când voi cere, dacă voi cere și îți vor ierta împrejurările, ca să mi-le dai³⁾.

Aron Bartolomeiu, paroh.

Când s'a întemeiat orașul Caransebeș și ce știm din trecutul lui?

(Continuare)

II.

Citirii, binejăcătorii și aducătorii de daruri ai sfințelor biserici române gr. or. din Caransebeș.

a) Citiori

Citiori vrednici de vecinică pomenire sînt strămoșii familiei Poșta și înaintașii familiei de astăzi Stancovici.

¹⁾ Omil. XXI de Efes. VI. 4.

²⁾ Omil. VIII. de Efes. IV. 1.

³⁾ Ivoare, afară de cele indicate: G. Remmler: *Der Kindertaufe Recht und Kraft*. Stuttgart 1890; Adoif Stöber: *Ist die Kindertaufe schrift- und rechtmässig?* Basel 1874 etc.

1. Pe lângă alți locuitori din Caransebeș au contribuit mai mult la clădirea bisericii Sf. Ioan Botezătorul, familia Poșta. Drept dovadă despre această și aflăm eternizată această familie pe perețele din fața proscomidiei, unde se află inscripția: „Pomenesc doamne ctitorii aceștia Iova (Iacob), Angelina, Constandin, Ilinca“.

Că au fost ctitori membrii familiei Poșta, ne dovedește și împrejurarea, că osemintele bunilor boțrâni odihnesc în cripta edificată în tinda bisericii Sf. Ioan, după cum ne indigitează epitafele de pe tablele de marmoră, așezate pe perețele din spre miază-zi al bisericii: »Aicea odihnesc cei la cele vecinice lăcașuri mutați, robi a lui Dumnezeu Iova Iacob¹⁾ postmaister, carele după petrecere de 76 anni întru această viață și-au dat sufletul său în mâinile făcătorului în 3-lea Martie 1779 și Angelina soția lui carea a viețuit 60 de anni și în 3-lea Ianuarie 1782 a reșosat dinpreună și fiii lor Iova Iacob, carele în vîrstă de 30 de anni sau mutat la cele vecinice în 30-lea August 1785. Iovanca carea după 26 de ani a vieții sale a reșosat în 20-lea Aprilie 1789 și Nicolae Iacob negot: carele viețuind 69 de ani au reșosat în 1 Aprilie 1838, cărora sau pus acest monument de următorii lor spre vecinica aducere aminte«.

»Spre eternă memorie prea bunului unchiu Iacob Poșta născut în 17 Iuli 1800, reșosat 19 Mai 1885 și prea bunei mătușe Ecaterina Poșta născută de Prodanovici reșosată în 16 Decembre 1885 în etate de 75 ani.

Au pus acest monument nepoții mulțamitori Nicolae Poșta și Cristina Poșta.

În domnul adormiții Nicolae *1839—1897 Poșta
 Aura Nichi
 1879—1894 1881—1900

După cum reese din compararea epitafului cu inscripția deja amintită dela proscomidie de o parte, iar de altă parte cu anul în care s'a terminat clădirea bisericii Sf. Ioan (1780), ctitor a fost sau Iova, mort la 1779 și soția lui Angelina, ori fiul lor Iova cu mamăsa Angelina. De altcum vom avea plăcutul prilej a arăta, că membrii familiei Poșta s'au distins și ca binefăcători și aducători de daruri ai sfințelor biserici gr. or. române din Caransebeș.

2. Înaintașul familiei Stancovici, fericitul și de pie memorie pomenitul *Manoilă Stancovici* originar Buzescu, mort la 1820 Iunie 23, și soția lui Marta moartă la 1815 Martie 17. au reparat la anul 1808 pe spesele proprii pictura stricată prin Turci a bisericii Sf. Ioan Botezătorul, precum ne relatează inscripția din biserică, publicată deja la alt loc.

¹⁾ Numele familiei Poșta a fost Iacob, de origine din Macedonia, carea înainte cu 300 de ani s'a așezat în Caransebeș, după cum sa mai scris în Foaiă Diecesană în necroloagele acestei familii.

Numele de Poșta s'a dat în urma oficiului de magistru postal, care l'a purtat în Slatina-mare bătrânul Iova Iacob, mort la 1779.

Tot acest zel și binemeritat credincios a dăruit suma de 1800 fl. de bancă pentru zugrăvirea și aurirea picturii de pe tîmpla de cărămidă din biserică Sft. George, după cum s'a arătat mai pe larg la istoria bisericilor.

Osemintele membrilor acestei familii drept recunoștință s'au așezat spre vecinică odihnă sub naia bisericii Sft. George. Aici zace și despomenitul ctitor *Manoilă Stancovici*, lângă soția lui *Marta*, carea s'a mutat la cele vecinice mai înainte de dînsul cu 5 ani, după cum ne spune epitaful de pe crucea de lângă perețele dinspre miază noapte a bisericii: »Aicea odihnește roaba lui Dumnezeu *MARTA* femeia a j. *Manoilea Stancovici* lăcuitoare în Caransebeș, carea a viețuit 50 de ani. Au reșosat în 17 Martie anul Domnului 1815.

3. Demn de amintire este și ctitorul *Ioan de Groza* locotenent în regimentul ces. crăesc val. illir. Acest ctitor a făcut la anul 1780 prestolul de piatră din biserică Sf. Ioan Botezătorul întru amintirea părinților lui *Avram* și *Ana*, după cum s'a mai amintit la alt loc.

b) *Binefăcătorii și aducătorii de daruri ai sfințelor biserici gr. or. române din Caransebeș*

1. *George Iliescu* protopresbiterul a dăruit bisericii o evanghelie cumpărată la anul 1745, apoi un antologion românesc, cumpărat de dînsul la anul 1844, după cum s'a văzut mai înainte din notițele scrise de însuși *George Iliescu* pe amintitele cărți. A mai dăruit și o psaltire.

Toate aceste cărți se păstrează în biserică în stare bună până în ziua de astăzi.

2. *Sucă* (cojocariu) din Caransebeș dăruiesc la anul 1762 un prapor de mătăsa, zugrăvit de pictorul *George Diaconoviciu* și *Radul al Rovii*.

Despre acest prapor am făcut amintire la locul seu.

3. Mai mulți neguțători din Caransebeș dăruiesc la anul 1769 un steag zugrăvit prin iereul *Radul Lazarovici*. Dintre aceștia am putut ceti numai numele neguțătorului *Ioanovici*.

Praporul s-a reparat prin feciorul lui *Ioan Ioanoviciu* cu numele *Ioanichie*. A doaua oară s'a reparat la 1809 tot cu cheltuiala neguțătorului *Ioanichie Ioanovici*, precum ne arată inscripția în parte ștearsă¹⁾.

4. *Postmaistorul Ioan Iacob* din Caransebeș a cumpărat și dăruit bisericii Sf. Ioan Botezătorul

¹⁾ Zugrăvitusa întâiu de isnov acest steag în zilele înalțărilor împărați și crăesci mării *Marii Terezii* și *Iosif al 2-lea* imperator cu blagoslovenia domnului *Ioan Georgevici* pravoslavnic episcop al Caransebeșului și protopop *Kir George Iorgovici*, iereul *Radul Lazarovici* zugraf *Vltu* 1769 și sau zuguăvit întâiu cu cheltuiala Dumnealor cinstiți și anumiți negustori *Chir Ioanoviciu* la biserică Sf. Ioan în Caransebeș 1769 ctitor fiind feciorul jl. (jupânului) *Ioan Ioanovici* anume *Ioanachie Ioanovici* ce l'au lăsat pomenirea sa ci s'au repăluit acest prapor și sau făcut icoana dinainte desnov, cu toată cheltuiala Dumnealui anumit *Kir Ioanichie Ioanovici* în Caransebeș și sau repăluit în 1809“.

toriul Mineiul român în 12 Tomuri pentru ambele strane ale cântăreților, cari se păstrează până în ziua de astăzi și se folosesc în biserica Sf. mucenic George. Aceasta se poate vedea din notițele scrise de mâna magistrului și preotului din Caransebeș *George Iorgovici*, paroch. Una dintre notițe a scris-o pe mineul lunei lui Mai la 1779, după cum s'a amintit la locul său și alta pe mineul lunei lui Aprilie 1783. Pentru forma în carea sunt scrise cu litere cirile și pentru cuprinsul lor, le reproducem în cele următoare. Notița de pe mineul lunei Aprilie e de următorul cuprins: » *George Iorgovici mp. magister.*

„Acaasta carte Minei se numesce,

„Prin care luna lui Aprilie se și dovedește.

„Prin blagoslovenia Domnului *Vichentie Popovici*

„Preosfințitul și pravoslavnicul episcop

„Al Caransebeșului *Vêrșetului și altor părți.*

„*Fupâmul Ioan Iacob postmaistor*

„Au cumpărato.

„Și sfintei biserici a răsăritului a dato

„Patronului și sfintului *Ioan Botezătorul au dăruit.*

„De Dumnezeu ca o jertfă bună se fie primit.

„Acea biserici, carea în orașul Caransebeș

„se află,

„La anul 1783 Martie 5 de cel numit iaste

„cumpărată“.

Notița de pe Mineiul lunei lui Mai este scrisă așa: » *Georgie Iorgoviciu magister școlar 1779.*

„Acaastă carte ce se numește Minei

„Cuprinde în sine luna lui Mai

„Cu blagoslovenia Domnului *Vichentie Popovici,*

„A Caransebeșului *Vêrșet pravoslavnic episcop.*

„De *Fup. Ioan Iacob postmaistor cumpărat,*

„Bisericii sf. *Ioan Botezătorul l'au dat,*

„Carea în orașul Caransebeșul din Bănat se

„află zidită,

„Pe vremea împărăției lui *Iosif iaste alcătuită“.*

Din felul cum sînt scrise notițele, reese, că preotul și magistrul școlar *George Iorgovici* a încercat a face și versuri.

Tot acest *Ioan Iacob*, mort la 1785, a dăruit bisericii sf. *Ioan Botezătorul* la anul 1782 un potir frumos de argint, carele se folosesc și se păstrează în biserica Sf. George până în ziua de astăzi.

Pe acest potir e gravată o inscripție în limba slaveană, în carea *Ioan Iacob* se numesce *Iova Pošta.*

Inscripția slaveană, gravată pe marginea pedestatului dela potir, este următoarea „*СВЯТІЙ ЦРТИР ПРИЛОЖЕ ГРЪ ІОВА ПОЩА ЦЕРКВИ КАРАНСЕБЕШЪ ХРАМА СГО ІОВАНА 1782.*“

Ne vine a crede, că și potirul cel mare aurit, cu care se slujesc la sărbători mari, a fost dăruit bisericii Sf. *Ioan Botezătorul* tot de vre-un membru al familiei *Pošta*, recte *Iacob.*

5. *Negutătorii din Caransebeș Preda Păsulescu și Mitru Mic* dăruesc un steag la anul 1807, steag reparat la 1886 pin văduva *Natalia Lugojan*, precum ne arată inscripția de pe steag¹⁾.

6. *Ioan Vasileviciu* mort la 1881 a dăruit bisericii la 1810 un baldachin de mătasă, carele se păstrează în biserica Sfântului *Ioan Botezătorul* până în ziua de astăzi.

7. *Constantin Oștoia, George Băiș, și frații Ioan și Nicolae Brancovici*, toți negutătorii din Caransebeș au dăruit la 1865 chivotul de lemn de pe pristolul bisericii Sf. George. Chivotul e de toată frumseța și inscripția din internul chivotului (tabernacul) ne vestesc dăruitorii.

8. *Ioan Stancovici, Ioan Pošta și Dimitrie Peța* au dăruit S. biserici a marelui mucenic *George* un baldachin brodat de mătasă. Numele dăruitorilor sunt scrise pe baldachin cu litere latine aurii.

9. *Dimitrie Peța negutătorii și soția lui Elena* dăruesc bisericii la 1835 mormântul Domnului zugrăvit pe mătasă. *Elena Peța* mai dăruesc bisericii icoana împăraților *Constantin și Elena* desemnați pe tinichea.

Tot *Elena Peța* dăruesc un rînd complet de ornate bisericesci. În fine *Dimitrie Peța* mai dăruesc icoana Cuvioasei maice *Parascheva* desemnată pe tinichea.

10. *Ioan Brancovici* negutătorii dăruesc 2 sfesnice de argint, cu mênirea de așu așezate pe pristol. *Petru Brancovici* dăruesc bisericii un apostol cu litere latine, legat în piele.

11. *Dimitrie Ciacovan și soția Maria* dăruesc la 1895 un steag vinăt de damast, în valoare de 120 coroane. *Dimitrie Ciacovan* mai dăruesc în 1874 icoana „Întrarea în biserică“ desemnată pe tinichea și mai tîrziu în anul 1896 icoana sfintei *Treimi* în cadre aurite și desemnată pe pînză în valoare de 20 coroane.

(Va urma)

Varietăți

Societate de lectură. „*Ioan Popasu*“ a elevilor dela institutul teologic-pedagogic din Caransebeș în ședința sa de dtă 25 Septembrie v. s'a constituit în următorul mod: Președinte Dr. *Petru Ionescu*, profesor; vice-președinte *Ioan Andreescu*, cl. c. III Notariu I: *Liviu Biro*, cl. c. III. Notariu II: *Pavel Bogoeviciu*, ped. c. IV. Bibliotecariu: *Marcu Boldovină*, cl. c. II. Vice-bibliotecariu: *Damian Izvernican*, ped. c. III. Cassariu: *Romul Ancușa*, cl. c. II. Controlor: *Eustachie Gerga*, ped. c. IV. În comitet: *Valeriu Bla-*

¹⁾ „Sau zugrăvit acest sfînt steag pe vremea împăratului *Franciscus* întâiul și înalt Preaosfințitul episcop *Petru Ioanovici Vidac* și sau dăruit sfintei biserici la hramul sfîntului *Ioan Botezătorul* cu cheltuiala dlor negustori *Preda Păsulescu și Mitru Mic* locuitori în Caransebeș la anul 1807. *Moloval (Zugrăvit) Lazar Gerdanovici.*

jovan și George Costescu. cl. c. III. Antoniu Miloșescu, și Valeriu Perin, cl. c. II. Grigorie Iorga, și Pavel Magdescu, cl. c. I. Constantin Iacob ped. c. IV. Alexiu Crețu, ped. c. III. Iosif Bogdan, ped. c. II. Aurel Bălan, ped. c. I.

Convocare. Cu convocare la cerculariul comite-tului Reuniunii noastre învățătoresci din 28 Septem-bre (11 Octobrie) 1903 Nr. 21 prin aceasta convoc adunarea generală a Despărțământului Bocșa pe Joi în 23 Octombrie a. c. st. v. la 9 oare a. m. în locali-tatea școlii noastre confesionale din Bocșa-montană cu următorul program: 1. Deschiderea adunării cu constatarea membrilor prezenți. 2. Plătirea tacselor curente și restante la fondul Reuniunii. 3. Înscierea de membri la Reuniune. 4. Disertațiuni ori lecțiuni prac-tice. 5. Alegerea comisiunilor pentru elaborarea temelor emanate dela comitetul Reuniunii. 6. Reconstituirea Despărțământului. 7. Designarea locului pentru viitoarea adunare. 8. Propuneri. La aceasta adunare se invită P. T. Domni membrii ai Reuniunii și cu deosebire Domnii învățători, cari în interesul cauzei învățămên-tului nostru popular sunt poftiți a lua parte nesmintit. Bocșa-montană în 9/22 Octombrie 1903. *Ioan Marcu*, președintele Despărțământului.

Pentru mânăstirea din „Valea Godinova“ an mai contribuit din Recița-Română: Elisaveta Sabin 10 cor., din Bocșa-Montană: Dr. Borlovan 10 cor., din Zidovini: Iosif Șest 10 cor., George Kincea 10 cor., din Soceniu: Sântia sa Părintele Antoniu Foiăș 10 cor., Constantin Moisă și Ioan Bolten codreni iarăși câte 10 cor. Dumnezeu să-i pomenească în împărăția Sa. *Macarie Gușcă* monah.

Avis. P. T. Domni, cari și-au abonat prin mine cartea „*Clife de repaus — Seria II — de Sorcovă*“ sunt rugați a-și redica cartea dela Redacțiunea F. D. — Caransebeș, 18/X 1903. *Dr. P. Barbu*.

Bibliografie

Pr. D. Voniga: *Cuvântări bisericesci pentru Dumineci și sârbători.* Timșoara 1903. 8°, 200 pag. Prețul 2 cor. La autor în Ghiroc.

Din „*Biblioteca populară a Asociațiunii*“ au apărut. Nr. 1. Povestiri (I.) din viața țeranilor români, de Ioan Pop-Reteganul fil. 20 Nr. 2. Povestiri (II.) din viața țeranilor români, de Ioan Pop-Reteganul fil. 20. Nr. 3. Despre cărțile funduare și intabulări, de Dr. Valer Moldovan fil. 30. Nr. 4. Sfaturi bune. Trei disertațiuni, de Emanuil Ungnreanul, Dr. Elie Cristea și Nicolae Ivan. Nr. 5. Casa părintească, creșcătoarea indivizilor și po-poarelor, de Ioan Popea, fost profesor la gimnasiul ro-mân din Brașov fil. 20. Nr. 6. Despre testament. Expli-carea articolului de lege XVI, din anul 1876, de Dr. Valer Moldovan fil. 30.

Licitațiune minuendă

Prin decisiunile comitetului și sinodului parohial gr. or. rom. din Răcășdia se escrie licitațiune crescendă pe dto 19 Oct. (1 Nov.) 1903 la 11 oare a. m. în-aintea bisericii gr. or. din Răcășdia. *pentru vinzarea a 6 bucăți de muci vii din curtea bisericii, de o mărime colosală.* — Prețul de esclamară e 200 coroane. — Doritorii de a cumpăra, să se înfățișeze la fața locului în ziua și ora amintită.

Răcășdia în 1 Octomvre 1903 2—2 60

Emilian Novacovici
preș. com. par.

Cea mai nouă carte de limba magiară

pentru școlile populare române

a apărut în editura lui **W. Kraft** în Sibiu:

Carte de cetire și gramatică maghiară pen-tru școlile populare cu limba de propunere ro-mână. De Dr. A. Schullerus și I. Popovici. Partea primă. 8° mediu. 88 pag. Prețul legat C. —.50.
Partea a doua. 8° mediu. 285 pag. Prețul legat C 1.70.

În legătură cu aceste cărți stă:

Manual pentru propunerea limbei maghiare în școlile cu limba de propunere română. (Indi-gități metodice și schițe de lecțiuni). De Dr. A. Schullerus și I. Popovici. 8° mediu 47 pag. Prețul broș. C —.60.

Păreri despre aceste cărți:

„Cărțile de cetire ale dlor Schullerus și Popovici, întrebuin-țate conform indigitărilor metodice cuprinse în manualul amintit, vor scoate din școale formalismul sec. Ele dau vieață învățămên-tului. Il fac interesant și conduc pe elevi așa zicând jucându-se la învățarea limbei maghiare. Metodul urmat de domnii autori în adevăr e cel mai natural și ușor atât pentru învățatori cât și pentru elevi. Pentru învățatori e de mare preț manualul, care-i conduce pas de pas, dând preparațiuni întregi și indigități meto-dice amănunțite și ușurând în mod însemnat greaua lucrare a învățătorilor. — Acestea cărți ni-se par cele mai bune între câte avem noi pentru propunerea limbei maghiare“.

„Tribuna“ Nr. 133. 1902.

Comisiunea școlară refercăză în ședința Sinodului arhi-diecesan, ținută la 19 Aprilie 1903, „asupra Manualului și cărții de cetire“ de Dr. A. Schullerus și I. Popovici... propunend să fie admise, după ce din punctul de vedere pedagogic sunt deja cen-surate prin consistoriu“. „Telegraful Roman“ Nr. 44. 1903.

În conferința învățătorescă din cercul Seliște, ținută în Gurariului la 25 Aprilie 1903, „dl Petru Giura își cetesce elabo-ratul despre studiul asupra manualelor din limba maghiară pentru școlile populare și propuneri asupra celor mai bune și practice de folosit.“

„Prin o amănunțită și instructivă expunere arată metoadele, cari se folosesc la învățarea unei limbi străine, metoade pe baza cărora sunt apoi compuse diferitele manuale didactice. Critică rënd pe rënd manualele din limba maghiară, cari se folosesc în școlile noastre, și în fine recomandă a se folosi manualele din limba maghiară edate de Dr. A. Schullerus și I. Popovici, pe cari le allă mai corespunderătoare, mai practice.“

„Conferința recomandă introducerea manualelor lui Dr. A. Schullerus și I. Popovici în școlile din acest cerc“.

[59] 3—5

„Telegraful Roman“ Nr. 52. 1903.